

รายงานสถานการณ์สิทธิในเสรีภาพในการชุมนุม ไตรมาสหนึ่ง ปี 2568

คำนำ

รายงานฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสรุปและนำเสนอสถานการณ์สิทธิในเสรีภาพในการชุมนุมตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2568 ซึ่งจะประกอบด้วย ภาพรวมและจำนวนการชุมนุม แนวโน้มประเด็นการชุมนุม และการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ดูแลการชุมนุมตามพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 โดยรายงานฉบับนี้นอกจากจะมีการนำเสนอข้อมูลข้างต้นแล้ว ยังมีการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามกรอบกฎหมายภายในประเทศและหลักสิทธิมนุษยชนสากล

ภาพรวมการชุมนุม

ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2568 มีการชุมนุมเกิดขึ้นทั่วประเทศ จำนวนไม่น้อยกว่า 20 การชุมนุม ในจำนวนนี้แบ่งเป็นการชุมนุมที่ปักหลักค้างคืน 6 การชุมนุม คือ 1.การชุมนุมหยุดเมืองโปรเตสตาจจากกระชาหน้าากา นักบุญสี่เขียวโดยกลุ่มคนรักบ้านเกิดด้านขุนทด 2.การชุมนุมรวมพลังนอนค้างศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ ของเครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคอีสานและกลุ่มรักภูเขาค้างคาวกลุ่มน้ำเซินบ่อเอเหมือนแร่ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาป่าไม้ที่ดินและเหมืองแร่ 3.แบ่งปันที่ดินรถไฟเป็นที่อยู่อาศัยคนจนของกลุ่มสลัมสี่ภาคเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาความแออัดของชุมชนในที่ดินการรถไฟ 4.การชุมนุมคนงานยานยนต์และแนวร่วมคนงานเพื่อเรียกร้องให้คณะรัฐมนตรีอนุมัติงบกลางมาช่วยคนงานตามข้อเสนอทั้งนี้การชุมนุมดังกล่าวมีผู้ชุมนุมบางส่วนประท้วงโดยการอดอาหารตั้งแต่วันที่ 13 มีนาคม ถึงปัจจุบัน (31 มีนาคม 2568) 5.การชุมนุมคนอยู่กับป่า ของสมัชชาชุมชนคนอยู่กับป่า (สขป.) และ สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) ที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ที่ไม่เป็นธรรม และ 6.การชุมนุมรวมพลังหยุดยั้งกาสิโน ของเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) พร้อมด้วย ศูนย์รวมประชาชนปกป้องสถาบัน (ศปปส.) และกองทัพธรรมเพื่อคัดค้านการบรรจุร่าง กฎหมายกาสิโน ทั้งนี้หากนับการชุมนุมปักหลักค้างคืนหนึ่งวันเป็นหนึ่งครั้งจะมีการชุมนุมที่เกิดขึ้นรวมทั้งหมด 83 ครั้ง

กลุ่มประเด็นที่มีการชุมนุมมากที่สุดคือ ประเด็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights: ESCR) 12 การชุมนุม รองลงมาคือประเด็นทางการเมือง เช่น สิทธิในการประกันตัวของผู้ที่ถูกจำคุกจากการใช้สิทธิในเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุม การเรียกร้องแก้ไขรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ทั้งนี้ในช่วงไตรมาสแรกของปี 2568 ได้มีการออกคำสั่งกองตำรวจนครบาลที่ 122/2568 ห้ามชุมนุมรัศมี 50 เมตร รอบทำเนียบรัฐบาลและรัฐสภา ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม เป็นผลให้มีการสั่งห้ามกับการชุมนุมอย่างน้อย 5 การชุมนุม

รายละเอียดการชุมนุม

เดือนมกราคม มีการชุมนุมเกิดขึ้นอย่างน้อย 3 การชุมนุม ทั้งหมดเกิดขึ้นในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ในจำนวนนี้เป็นประเด็นทางการเมือง 1 ครั้ง คือการชุมนุมในชื่อคาราวานเพื่อนบั้งมุงสู่ปลัดลังก์ศาล จัดกิจกรรมโดยกลุ่มเพื่อนบั้ง เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2568 เพื่อยื่นหนังสือขอ 3 หน่วยงาน ได้แก่ นายกรัฐมนตรี (พรรคเพื่อไทย) แพทย์สภา กระทรวงยุติธรรม ร่วมจับตาการไต่สวนคดีการเสียชีวิตของเนติพร เสน่ห์สังคม หรือ บั้ง ที่ศาลจังหวัดธัญบุรี ในเวลา 13.30 น. โดยคาราวานตั้งขบวนที่ศาลอาญากรุงเทพใต้ โดยกิจกรรมสิ้นสุดศาลจังหวัดธัญบุรีและมีตัวแทนหน่วยงานต่างรับหนังสือ ต่อมาประเด็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights: ESCR) 2 ครั้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.การชุมนุม “หยุดเหมืองโปรเตสตาจจากกระชาหน้าากา นักบุญสี่เขียว” เมื่อวันที่ 27-31 เดือนมกราคม 2568 ที่กระทรวงอุตสาหกรรม โดยกลุ่มคนรักบ้านเกิดด้านขุนทด เป็นการชุมนุมปักหลักค้างคืน เพื่อเรียกร้อง กรณี กรมอุตสาหกรรม

พื้นฐานการเหมืองแร่ กระทรวงอุตสาหกรรม (กพร.) ออกใบอนุญาตใหม่ ให้กับ บริษัท ไทยคาลิ จำกัด ซึ่งขณะนี้มีบริษัทบางจาก เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ เข้ามาขุดเจาะอุโมงค์เหมืองโปแตช โดยมีการเตรียมการที่จะใช้ระเบิดเปิดอุโมงค์เหมืองบริเวณใจกลางชุมชนซึ่งสร้างผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคนในพื้นที่ อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา จะเป็นการซ้ำเติมผลกระทบเดิมที่ยังมีได้แก้ไขเยียวยาให้มีความรุนแรงขึ้นไปอีก ต่อสิ่งแวดล้อม สังคม วิถีชีวิตและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะการใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือในการปิดปากนักปกป้องสิทธิฯ (SLAPP)

2.การประชุม “ตามหาใครขโมยปลา” เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2568 ที่หน้าหอศิลป์และวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มประมงพื้นบ้าน เพื่อคัดค้านการแก้กฎหมายประมงมาตรา 69 ของ พ.ร.ก. ประมง 2558 ที่อนุญาตให้ใช้วนตามุ้งล่อมจับสัตว์น้ำในเวลากลางคืนได้เป็นครั้งแรกในระบบกฎหมายไทย เปิดโอกาสให้จับสัตว์น้ำที่ไม่จำเป็น และสัตว์น้ำวัยอ่อนที่ส่งผลต่อระบบนิเวศของทะเลไทย และวัฒนธรรมประมงพื้นบ้าน

เดือนกุมภาพันธ์ มีการชุมนุมเกิดขึ้นอย่างน้อย 7 การชุมนุม โดยมีทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ในจำนวนนี้เป็นประเด็นทางการเมือง 2 ครั้งดังนี้ คือ การชุมนุม “อยากเลือกตั้ง สสร.” โดยกลุ่มเครือข่ายประชาชนร่างรัฐธรรมนูญ (Con for all) ซึ่งการชุมนุม เกิดขึ้นสองวันแต่ไม่ได้มีการค้างคืน โดยกิจกรรมเกิดขึ้นเนื่องจากรัฐสภามีนัดพิจารณาในวาระพิจารณาร่างแก้ไขรัฐธรรมนูญวันที่ 13 และ 14 กุมภาพันธ์ 2568 โดยมีผลคือเกิดเหตุการณ์สภาล่มทั้งสองวันเนื่องจากองค์ประชุมไม่ครบ ประชาชนด้านหน้ารัฐสภาโห่ร้องออกมาหลังจากเห็นว่า มีสมาชิกแสดงตนน้อยกว่าเมื่อวานนี้ พร้อมประกาศว่า จะส่ง ‘กล้วย’ ให้สมาชิกรัฐสภาต่อมาประชาชนที่ปักหลักด้านหน้าได้นำกล้วยทั้งเป็นเครือไปวางที่ด้านหน้าประตูทางเข้ารัฐสภา และมีการปากล้วยและใส่เข้าไปบนถนนในรัฐสภา ในขณะที่มีการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์เช่นเดียวกันที่บริเวณหน้าหอศิลป์และวัฒนธรรม

ต่อมาคือประเด็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights: ESCR) ในเดือนนี้มีการชุมนุมประเด็นดังกล่าวอย่างน้อย 5 การชุมนุม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การชุมนุมปักหลักรอฟังผล ก่อนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตชาตพันธุ์ ๓ มาตรา 27 ว่าด้วยเรื่องพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ ของกลุ่มขบวนการประชาชนเพื่อสังคมที่เป็นธรรม (พีมูฟ) สภาชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย และพี่น้องกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าพื้นเมืองจากทั่วประเทศ ที่บริเวณหน้ารัฐสภา กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2568 ต่อมาสภาผู้แทนราษฎรประชุมพิจารณา “ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. ...” และมีมติว่ามาตรา 27 ซึ่งว่าด้วยเรื่องพื้นที่คุ้มครองวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ โดยระบุว่าไม่เห็นด้วยกับหลักการพื้นที่คุ้มครองชาติพันธุ์ ตามกรรมาธิการเสียงข้างมาก แต่เห็นด้วยกับกรรมาธิการเสียงข้างน้อย ที่ต้องไม่ทำให้กระทบกับกฎหมายอื่น

2.การประชุม “นโยบายที่อยู่อาศัยต้องเท่าเทียม” โดยกลุ่มเครือข่ายสลัม 4 ภาค เครือข่ายชุมชนคนเมืองผู้ได้รับผลกระทบรถไฟ (ชมพ.) เครือข่ายริมรางเมืองย่าโม และเครือข่ายบ้านมั่นคงชุมชนริมรางรถไฟ เมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2568 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยื่นหนังสือถึงนายกรัฐมนตรี ที่หน้าทำเนียบรัฐบาล ประตู่ 4 โดยมีเนื้อหาโดยสรุปคือ รัฐบาลต้องสนับสนุนโครงการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาระบบรางและความเท่าเทียมของนโยบายบ้านเพื่อคนไทย

3.การประชุมเพื่อยื่นหนังสือขอให้ยกเลิกการเสนอร่างกฎหมายระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ ที่มีเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ที่อยู่ในโครงการทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และที่อยู่อาศัย เนื่องในโอกาสที่มี ครม.สัญจรอำเภอ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เครือข่ายประชาชนภาคใต้, เครือข่ายรักษ์พะโต๊ะ, เครือข่ายชาติพันธุ์ภาคใต้, เครือข่ายจะนะรักษ์ถิ่น, สมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านฯ, เครือข่ายรักษ์ระนองและ กลุ่มนักรบผ้าถุง

4.การประชุม “แบ่งปันที่ดินรถไฟเป็นที่ยู่ออาศัยของคนจน” เป็นการชุมนุมปักหลักค้างคืนตั้งแต่วันที่ 18-20 กุมภาพันธ์ 2568 ที่กระทรวงคมนาคม โดยเครือข่ายสลัม4ภาค เพื่อเรียกร้องให้ รว.คมนาคม ออกมามีคำสั่ง นโยบาย เร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการทำสัญญา “เช่า” ที่ดิน ให้กับชาวชุมชนกว่า 30 ชุมชนและให้ตั้งกลไกติดตามการแก้ไขปัญหาโดยตรงจากกระทรวงคมนาคม

5.การประชุม “รวมพลังนอนค้างศาลากลางจังหวัดชัยภูมิแก้ไขปัญหาป่าไม้และเหมืองแร่” เป็นการชุมนุมปักหลักค้างคืนตั้งแต่วันที่ 26-28 กุมภาพันธ์ 2568 เครือข่ายปฏิรูปที่ดินภาคอีสาน และกลุ่มรักษารัฐธรรมนูญฯ ผักหวานกลุ่มน้ำเงินบ่อเหมืองแร่ โดยมีเป้าหมายในครั้งนี้องค์กรเรียกร้องให้มีการเจรจาแก้ไขปัญหาป่าไม้ที่ดินและเหมืองแร่ในพื้นที่ อ.คอนสาร จ.ชัยภูมิ

เดือนมีนาคม มีการชุมนุมเกิดขึ้นอย่างน้อย 9 การชุมนุม โดยแยกเป็นการชุมนุมปักหลักค้างคืน 3 การชุมนุม หากนับการประชุมปักหลักค้างคืนหนึ่งวันเป็นหนึ่งครั้งจะมีการชุมนุมเกิดขึ้นทั้งหมด 65 ครั้ง ทั้งในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด โดยมีประเด็นทางการเมือง 4 ครั้ง ดังนี้ 1.เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2568 มีการชุมนุม “รำลึก 10 เดือนเพื่อคิดถึงบุง” โดยกลุ่มเพื่อบุงที่หน้าศาลอาญา ถนนรัชดาภิเษก เพื่อรำลึกถึง บุง หรือนางสาวเนติพร เสน่ห์สังคม นักกิจกรรมทางการเมืองที่เสียชีวิตระหว่างการถูกควบคุมตัวภายในเรือนจำและชนวนจับตาการไต่สวนการตายของเขา 2.การประชุม “การพูดความจริงไม่ควรแลกมาด้วยกรงขัง” เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2568 โดยกลุ่ม 24 มิถุนา ประชาธิปไตย, กลุ่มโมกหลวงริมน้ำ, สหภาพคนทำงานและกลุ่มแอดคังคลับโดยเป็นกิจกรรมยื่นหนังสือถึงประธานศาลฎีกาเพื่อเรียกร้องสิทธิในการประกันตัวของผู้ต้องหาตีความทางการเมือง 3. การชุมนุม “Justice Hunt: ส่องแสงตามหายุติธรรม” ที่กระทรวงยุติธรรมเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2568 โดยกลุ่ม กลุ่มโมกหลวงริมน้ำ, กลุ่ม 24 มิถุนาเพื่อประชาธิปไตย, สหภาพคนทำงาน, Act Young Club, มูลนิธิสืบค้นวัฒนธรรม (CrCF), กลุ่มทะเลแก้ว และกลุ่มไพรามทุ่ง โดยเป็นการยื่นหนังสือถึง รมต.กระทรวงยุติธรรม หวังยุติความรุนแรงในเรือนจำ - ยุติการย้ายผู้ต้องขังการเมือง และ 4.การประชุมรวมพลังหยุดยั้งกาสิโน โดยกลุ่มเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.), กลุ่มศูนย์รวมประชาชนปกป้องสถาบัน (ศปปส.) และกองทัพธรรม เพื่อคัดค้าน Entertainment Complex : ร้าง พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร ซึ่งเป็นการชุมนุมปักหลักค้างคืนตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2568 ปัจจุบัน (31 มีนาคม 2568) ยังมีการปักหลักชุมนุมต่อเนื่อง

ต่อมาคือประเด็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights: ESCR) ในเดือนนี้มีการชุมนุมประเด็นดังกล่าวอย่างน้อย 5 การชุมนุม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การชุมนุมคนงานยานยนต์และแนวร่วมคนงาน เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งบังคับใช้กฎหมายกับนายจ้างที่กระทำผิด พ.ร.บ. คู่ครองแรงงาน และเรียกร้องกรม. อนุมัติงบกลางมาช่วยคนงาน โดยเป็นการชุมนุมปักหลักตั้งแต่วันที่ 11 มีนาคม 2568 โดยวันที่สามของการชุมนุมมีผู้ชุมนุมบางส่วนยกระดับการชุมนุมประท้วงโดยการอดอาหาร ปัจจุบัน (31 มีนาคม 2568) ยังคงมีการชุมนุมต่อเนื่อง ที่บริเวณอาคารเก่า กพร.ตรงข้ามทำเนียบรัฐบาล และยังคงมีคนอดอาหารเพื่อประท้วง

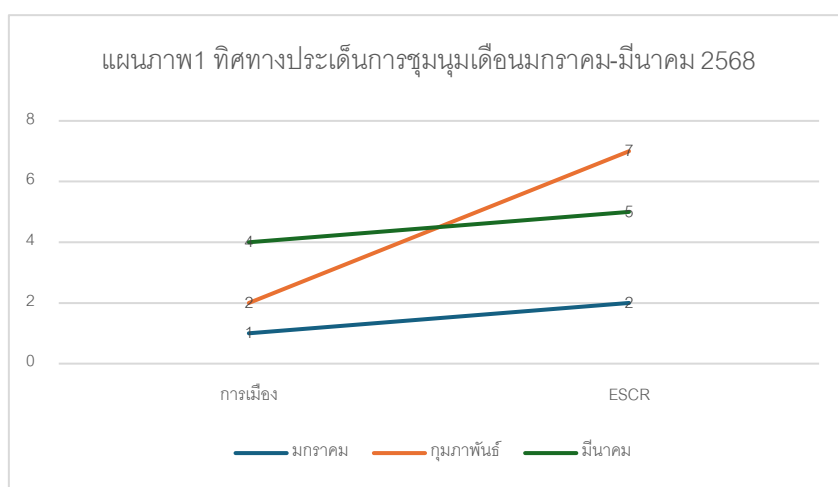
2. การชุมนุม “คนอยู่กับป่า” โดย สมัชชาชุมชนคนอยู่กับป่า (สชป.) และ สหพันธ์เกษตรกรภาคเหนือ (สกน.) โดยเป็นการชุมนุมปักหลักค้างคืนตั้งแต่วันที่ 24-31 มีนาคม 2568 บริเวณศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทวงสัญญากับรัฐบาลตามข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาการบังคับใช้เกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ที่ดินตามข้อเสนอของกลุ่ม เช่น แก้ไขพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 เป็นต้น

3.การประชุมคัดค้าน พ.ร.บ.ระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (SEC) โดย ตัวแทน “เครือข่ายประชาชนไม่เอากฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่หน้าทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2568 เพื่อยื่นหนังสือ “ขอคัดค้านร่างพระราชบัญญัติระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (SEC) และกฎหมายลักษณะเดียวกันในทุกภูมิภาค” ถึงนายกรัฐมนตรี แพทองธาร ชินวัตร

4.การประชุมเครือข่ายผู้ประกันตน พร้อม สส.พรรคประชาชน ปักหลักรอฟังผลประชุมบอร์ดประกันสังคม ที่สำนักงานประกันสังคม จังหวัดเชียงใหม่ จัดตาปรับเกณฑ์ มาตรา 33 และ มาตรา 39 เบี้ยชราหลังเกษียณ และการใช้งบประมาณไปซื้ออสังหาริมทรัพย์

5.การประชุม หยุดหยวนระบบนิเวศ ยุติการทำลายล้างอาชีพเกษตรกร โดยเครือข่ายประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากปลาหมอคงคำ ที่หน้ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรุงเทพมหานคร เพื่อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของรัฐบาลต้องแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาการแพร่ระบาดของปลาหมอคงคำ

จากข้อมูลทั้งหมดสรุปเป็นแผนภาพ 1 จะเห็นได้ว่า ตลอด 3 เดือนแรกของปี 2568 ประเด็น สูงสุดที่มีการชุมนุมคือ ประเด็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights: ESCR) โดยครอบคลุมในหลายมิติ ทั้งสิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในสุขภาพ สิทธิในการทำงาน สิทธิจะได้รับสวัสดิการและประกันสังคมเป็นต้น ซึ่งสะท้อนปัญหาในสังคมที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข จากภาพรวมการชุมนุมในประเด็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากนโยบายของรัฐหรือกฎหมายที่บังคับใช้ เช่น โครงการระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (SEC) ,โครงการอุตสาหกรรมเหมืองโปแตช อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา โครงการเหล่านี้ หากไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน และข้อปฏิบัติตามหลักการระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาพหุภาคีที่มีผลผูกพันทางกฎหมายกับรัฐที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีแล้วนั้น หรือไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบรอบด้าน อาจกระทบสิทธิขั้นพื้นฐาน ทั้งสิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิในสุขภาพ สิทธิทางด้านวัฒนธรรม หรืออาจนำไปสู่ความขัดแย้งและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมได้

ประเด็นการชุมนุมทางเมืองแม้จะมีจำนวนที่ลดลงแต่เป็นประเด็นที่มีการชุมนุมอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2563 อย่างไรก็ตามทิศทางการชุมนุมประเด็นนี้ได้เปลี่ยนจากการชุมนุมที่มีข้อเรียกร้องถึงโครงสร้างทางการเมืองไปเป็นการเรียกร้องสิทธิในการประกันตัวมากขึ้นเนื่องจากปัจจุบันมีผู้ที่ถูกจำคุกตั้งแต่ปี 2563 เนื่องจากการใช้เสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุมอย่างน้อย 48 ราย ในจำนวนนี้มี 29 รายที่ไม่ได้รับการประกันตัวในระหว่างพิจารณาคดี ทั้งนี้สิทธิในการประกันตัวระหว่างพิจารณาคดีถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 29 วรรคสอง “ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น

เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนีในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นพยานต่อตนเองมิได้” นอกจากนี้ยังถูกรับรองไว้ในปณิญาสาครว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติข้อที่ 11 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่ประเทศไทยเป็นภาคีในข้อที่ 9

การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และกรอบกฎหมายบังคับใช้กับการชุมนุม

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 เป็นกฎหมายหลักที่ให้นำมาบังคับใช้กับการชุมนุมประท้วงโดยสงบ ในช่วงสามเดือนแรกของปี 2568 โดยเฉพาะการชุมนุมที่จัดขึ้นบริเวณทำเนียบรัฐบาลและรัฐสภา กรุงเทพมหานคร ทำให้มาตราหลักที่ให้นำมาบังคับใช้อย่างเข้มงวดที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้สิทธิในเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบในช่วงที่ผ่านมาคือ

มาตรา 7 วรรคแรก การจัดการชุมนุมสาธารณะในรัศมีหนึ่งร้อยห้าสิบเมตรจากพระบรมมหาราชวัง ฯลฯ จะกระทำมิได้

วรรคสอง การจัดการชุมนุมสาธารณะภายในพื้นที่ของรัฐสภา ทำเนียบรัฐบาล และศาลจะกระทำมิได้เว้นแต่มีการจัดให้มีสถานที่เพื่อใช้สำหรับการชุมนุมสาธารณะภายในพื้นที่นั้น ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งการรักษาความปลอดภัยสาธารณะและความสงบเรียบร้อย ของประชาชน ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจประกาศห้ามชุมนุมในรัศมี ไม่เกินห้าสิบ เมตรรอบสถานที่ตามวรรคสอง ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงจำนวนของผู้เข้าร่วมชุมนุมและพฤติกรรม ในการชุมนุมด้วย”

โดยเฉพาะวรรคสองที่สองที่เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ซึ่งโดยรอบทำเนียบรัฐบาล รัฐสภาเป็นพื้นที่ที่สถานการณ์ทั่วไปสามารถชุมนุมได้ แต่ให้อำนาจเจ้าพนักงานสั่งห้ามชุมนุมรัศมี 50 เมตรได้ โดยต้องพิจารณาสถานการณ์ประกอบเป็นวาระไป ทั้งนี้ในเดือนมีนาคมได้คำสั่งกองบัญชาการตำรวจนครบาลที่ 122/2568 “เรื่องประกาศห้ามชุมนุมสาธารณะในรัศมีไม่เกินห้าสิบเมตร รอบทำเนียบรัฐบาลตามมาตรา 7 วรรคท้าย แห่งพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 โดยสรุปคือ เป็นคำสั่งต่อเนื่องจากคำสั่งเดิมที่ห้ามชุมนุมในรัศมีไม่เกิน 50 เมตรรอบทำเนียบรัฐบาลระหว่างวันที่ 1-7 มีนาคม 2568 ระบุพฤติกรรมว่า กลุ่มผู้ชุมนุมปักหลักชุมนุมบริเวณใกล้กับทำเนียบรัฐบาล มีแนวโน้มจะเคลื่อนตัวมาปักหลักที่ทำเนียบรัฐบาลได้ตลอดเวลา มีผู้เข้าร่วมชุมนุมจำนวนมากอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชนที่สัญจรบนท้องถนนและกีดขวางทางเข้าออกทำเนียบรัฐบาลส่งผลกระทบต่อ การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน จึงขยายเวลา คำสั่งห้ามชุมนุมเป็นตั้งแต่วันที่ 8-15 มีนาคม 2568”¹

จากประกาศดังกล่าวทำให้มีการสั่งให้ยุติการชุมนุมอย่างน้อย 1 ครั้ง คือการชุมนุมคัดค้าน พ.ร.บ.ระเบียบเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (SEC) โดย ตัวแทน “เครือข่ายประชาชนไม่เอากฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ที่หน้าทำเนียบรัฐบาล เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2568 แต่หากดูพฤติการณ์การชุมนุมแล้ว เห็นได้ว่า ผู้ชุมนุมมีจำนวนไม่มากและยืนแสดงออกอยู่ที่ทางเท้าด้านหน้าประตู 3 ของทำเนียบรัฐบาลที่ไม่ใช่เป็นประตูสำหรับทางเข้าออกและอยู่ในวิสัยที่ตำรวจจะสามารถควบคุมและอำนวยความสะดวกทั้งเสรีภาพการชุมนุมของผู้ชุมนุมและการจราจรของผู้ที่ใช้ทางเท้าและถนน อีกทั้งการขยายระยะเวลาจากคำสั่งเดิมที่ห้ามชุมนุมเป็นการขยายคำสั่งจากการชุมนุมของกลุ่ม คปท. ที่ปักหลักชุมนุมบริเวณข้างศาลกรมหลวงชุมพรฯ เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2568 ดังนั้นการยกคำสั่งห้ามการชุมนุมตามมาตรา 7 วรรคท้ายของพ.ร.บ.ชุมนุมสาธารณะ ในกรณีนี้จึงไม่สามารถทำได้ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถอ้างเรื่องความปลอดภัยสาธารณะ ความสงบเรียบร้อย และเหมารวมกับพฤติการณ์ชุมนุมอื่นๆได้ นอกจากนี้แล้ว ในการชุมนุมดังกล่าวเจ้าหน้าที่ยังได้ปฏิบัติโดยการนำรถม้าช้างบริเวณสะพานมิตรารุชเรู อีกทั้งยังมีการจัดกองกำลังตำรวจควบคุมฝูงชนในชุดสีกากีพร้อมโล่ตั้งแนวเช่นเดียว การอ่านคำสั่งและลักษณะการ

¹ กองบัญชาการตำรวจนครบาล, คำสั่งกองบัญชาการตำรวจนครบาลที่ 122/2568 ,(2568)

ปฏิบัติเช่นนี้ยังถูกนำไปปฏิบัติอย่างน้อยอีก 4 การชุมนุมในรอบสามเดือนที่ผ่านมา ทั้งนี้สิทธิในการชุมนุมโดยสงบถูกบรรจุไว้ในข้อ 21 ของกติกาสากลระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลและสิทธิทางการเมืองจากข้อวินิจฉัย (general comment) ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สำนักข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ฉบับที่ 37 ที่ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2563 ระบุว่า ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าการชุมนุมนั้นๆ เป็นไปโดยสงบ ยิ่งไปกว่านั้น การกระทำรุนแรงเฉพาะตัวของผู้ชุมนุมบางคนไม่ควรจะถูกนำไปเหมารวมเป็นการกระทำของผู้ชุมนุมคนอื่น ๆ ของผู้จัดการชุมนุม หรือของการชุมนุมโดยรวมและการจำกัดสิทธิในการชุมนุมโดยสงบต้องอยู่บนพื้นฐานของการพิจารณาการกระทำของผู้ชุมนุมหรือการชุมนุมโดยแยกต่างหากจากกัน หรือพิจารณาเป็นรายกรณีไป การวางข้อจำกัดต่อการชุมนุมโดยสงบอย่างกว้างขวางเพื่อให้ครอบคลุมทุกกรณีจะถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการกระทำที่ไม่ได้สัดส่วน ทั้งนี้ ต้องอนุญาตให้ใช้สถานที่ที่ให้ผู้ชุมนุมสามารถส่งข้อความไปสู่ผู้รับสารได้ โดยต้องคำนึงหลักการ “มองเห็นและได้ยิน” (within sight and sound of the assemblies against which they are directed)

ดังนั้นการออกประกาศห้ามการชุมนุมของเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 7 วรรคท้ายแบบเหมารวมแม้จะอาศัยอำนาจตามกฎหมายภายในประเทศแต่ขัดกับหลักสิทธิขั้นพื้นฐานตราบใดที่การชุมนุมนั้นยังเป็นการชุมนุมโดยสงบ

นอกจากนี้ใน การชุมนุม “หยุดเมืองโปรแตสบางจากกระชากหน้ากากนักบุญสี่เขียว” เมื่อวันที่ 27-31 เดือนมกราคม 2568 ที่กระทรวงอุตสาหกรรม โดยกลุ่มคนรักบ้านเกิดด่านขุนทด ในวันที่ 29 มกราคม กระทรวงอุตสาหกรรมได้ปิดประกาศ เรื่องขอให้ผู้ชุมนุมย้ายสถานที่ในการชุมนุม โดยเนื้อหาตามประกาศฯ อ้างว่า “การชุมนุมส่งผลกระทบต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่กระทรวงอุตสาหกรรม เนื่องจากรบกวนการปฏิบัติงานหรือใช้บริการสถานที่ของกระทรวงฯ รวมทั้งก่อให้เกิดความไม่สะดวกแก่ประชาชนผู้มาติดต่อราชการ นอกจากนั้นพื้นที่ดังกล่าวยังไม่เหมาะสมในการชุมนุม ส่งผลกระทบต่อการรักษาความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยของผู้มาชุมนุม กระทรวงอุตสาหกรรม จึงขอให้ผู้ชุมนุมเคลื่อนย้ายการชุมนุมออกจากพื้นที่บริเวณหน้าอาคารสำนักงานปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ไปยังบริเวณลานจอดรถ ด้านข้างของอาคารสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ให้แล้วเสร็จภายในเวลา 15.00 น.”

หากพิจารณาแล้วการชุมนุมสาธารณะของกลุ่มคนรักบ้านเกิดด่านขุนทด ได้มีการยื่นแจ้งการชุมนุมสาธารณะไว้และ เป็นการใช้เสรีภาพการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 44 และการชุมนุมของกลุ่มคนรักบ้านเกิดด่านขุนทดเป็นการใช้เสรีภาพที่ได้รับการคุ้มครองและอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เงื่อนไขตามกฎหมายเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ.2558 อีกทั้งตามการรับรองไว้ตามกติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 21 ดังนั้นการปฏิบัติดังกล่าวของกระทรวงอุตสาหกรรมอาจขัดกับกฎหมายภายในประเทศและสิทธิการชุมนุมประท้วงโดยสงบเช่นกัน

บทวิเคราะห์แนวโน้มการชุมนุม

สถานการณ์จากไตรมาสแรกของปี 2568 แม้จะไม่ได้มีการชุมนุมขนาดใหญ่เกิดขึ้นแต่อย่างไรก็ตามยังมีการชุมนุมเกิดขึ้นในทุกเดือน ในส่วนใหญ่มักจะเป็นประเด็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights: ESCR) รองลงมาจะเป็นประเด็นทางการเมือง แม้การชุมนุมต่าง ๆ ได้ยุติลงไปแล้วแต่ขณะเดียวกัน ข้อเรียกร้องต่าง ๆ จากกลุ่มผู้ชุมนุมที่มีต่อรัฐบาล แต่ละการชุมนุมยังไม่ได้ถูกรับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม โครงการเมกะโปรเจกต์ ระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคใต้ (Southern Economic Corridor) หรือ SEC ยังคงดำเนินต่อไป และกฎหมายภายใต้โครงการดังกล่าวพัฒนาขึ้นจนถึงขั้นรับฟังความเห็นของตัวร่างกฎหมาย ท่ามการกระแสต่อต้านของผู้ชุมนุมกลุ่มเครือข่ายประชาชนไม่เอากฎหมายเขตเศรษฐกิจพิเศษ , ในขณะที่ Entertainment Complex : ร่าง พ.ร.บ. การประกอบธุรกิจสถานบันเทิงครบวงจร ถูกเลื่อน

พิจารณาในรัฐสภาจากเดิม 8 เมษายน 2568 ไปเป็นการประชุมสมัยหน้า (เปิดประชุมรัฐสภาเดือนกรกฎาคม 2568)² ท่ามกลางข้อเรียกร้องให้ยุติร่างกฎหมายดังกล่าวจากกลุ่มผู้ชุมนุมที่นำโดย กลุ่มเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ในขณะที่มีการชุมนุมเรียกร้องให้ยุติ การดำเนินคดีกับผู้ที่ใช้สิทธิในเสรีภาพ ในการแสดงออก และการชุมนุม จากหลายภาคส่วนในขณะเดียวกันศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน รายงานว่า มีผู้ถูกดำเนินคดีใช้สิทธิในเสรีภาพ ในการแสดงออก และการชุมนุม ตั้งแต่ปี 2563 ถึงเดือนมีนาคม 2568 รวมอย่างน้อย 1,962 คน ในจำนวน 1,318 คดี และยังมีผู้ถูกคุมขัง 48 ราย

จากสถานการณ์ที่ไม่ได้รับการแก้ไขตามข้อเรียกร้องของผู้ชุมนุมแต่ละกลุ่ม และประเด็นบางอย่างยังคงดำเนินการต่อเนื่องไปในไตรมาสที่สองของปี 2568 จึงอาจจะวิเคราะห์ได้ว่า ในไตรมาสที่สองยังคงมีการชุมนุมเกิดขึ้นในลักษณะเดียวกันกับไตรมาสแรก การบังคับใช้ กฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมยังคงไม่มียุติบายนใด ๆ ที่จะรับรองเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ อย่างเป็นรูปธรรม

² ไทยรัฐออนไลน์, เลื่อนพิจารณา Entertainment Complex, (ออนไลน์). จากไทยรัฐออนไลน์ เว็บไซต์ <https://www.thairath.co.th/news/politic/2852113>